

ניצול כוח עבודה זול של היהודים בשתי ערים שכנות בוריסלב ודרוהוביץ.

בערים בוריסלב ודרוהוביץ, שהמרחק ביניהן כ- 10 ק"מ היו קיימים בתי זיקוק עוד מימי השלטונות הקודמים: אוסטריה, עד שנת 1918, פולין, עד 1939 וברית המועצות, עד 1941. הגרמנים החליטו להמשיך ולהפעיל את בתי הזיקוק ולשם כך יצרו מחנות עבודה בשתי הערים במקביל ובחסם שיכנו יהודים המסוגלים לתרום מנסיונם וכחם לתעשיות התחמושת של הצבא הגרמני. בהוביץ, בין הערים הנ"ל, היה בית זיקוק נוסף אליו היו נשלחים היהודים מדרוהוביץ. מצב זה איפשר להאריך לזמן מה את שהותם של היהודים בסביבה מוכרת, דבר שעזר מאד להישרדות (ומנית אמנם) עד לפינוי לפלשוב ב- 13 באפריל 1944.

היה גם בית חרושת לרעפים בדרוהוביץ אליו הובלו משום מה יהודים מדרוהוביץ ובוריסלב בו-זמנית. עובדה זו נתנה הזדמנות למפגש בין יהודי שתי הערים. התנועה בין הערים של היהודים הקלה על חיפוש מקומות מסתור ביערות סביב בוריסלב ויותר רחוק בקרפטים. אחי עבד במנסרה עוד בהיותו בגטו, לפני היווצרות מחנות עבודה ויצא לי לבקר אצלו בסתר ולהכיר את שלושת חבריו: בומק, טייכמן, יהושע רפפורט וליאון.

לאחר היסול הגטו בדרוהוביץ, מאי-יוני 1943, היהודים הועברו למחנה עבודה, כמו בבוריסלב השכנה, והמשיכו לעבוד במנסרה, בבית החרושת לרעפים, בבתי הזיקוק וגם בחממות אשר נוסדו ונוהלו ע"י מהנדס אגרונום נפתלי בקנרוט. הוא הצליח בזכות זאת להציל כמה עשרות יהודים.

קיים סרט וידאו שנעשה בסוף שנות ה-90 ע"י מוטי קירשנבאום ביוזמתה של משפ' ברוניצקי/בקנרוט (השם ברוניצקי אומץ ע"י נפתלי בקנרוט ובנו יהודה ברוניצקי שהמשיך עם השם המאומץ השם ברוניצקי הוא לזכר המקום "ברוניצה" על יד דרוהוביץ בו נרצחו ונקברו יהודי דרוהוביץ, והסביבה. גם אימי היקרה נקברה שם, ביקרתי במקום ב- 2001 ישנן מצבות בצורה של פלטות בטון גדולות עם סימני מגן דוד.

הכתוב מעלה יעזור לנו בתיאור פעולות ההצלה של שני יהודים ממנסרה בדרוהוביץ / - בומק טייכמן ושיע רפפורט. לאחר התבססות החבורה בסמילנה, ביערות הקרפטים, התחלנו לחפש יהודים עם ממון, אותם נוכל לקבל למקום המסתור שלנו בהרים, וכך להאריך את האפשרות לשהייה ביער ע"י רכישת מזון, נוסף מהכסף החדש.

הייתי הצעיר בחבורה, ללא ממון עצמי ובלי זכויות מיוחדות, בן 18, עם כח פיזי מועט לאחר כמעט 3 שנים של תת-זונה. השכלתי שהיתה יחסית טובה (סטודנט בגימנסיה), לא נחשבה

למציאה גדולה. היה עדיף כמובן לו גדלתי בכפר עם נסיון עשיר ויכולת העברת משאות על הכתפיים בלילות בהרים וביערות למקום המחבוא בסמילנה.
הרגשתי שתרומתי לא מספיקה בשביל להיות בקבוצה.
ובכן, באחד הימים צץ בי רעיון איך אוכל להגדיל את תרומתי למפעל הצלתנו ביער. בלי להודיע לאף אחד הצטרפתי לקבוצת היהודים שהובלו לעבודה בבית חרושת לרעפים בדרוהוביץ, וזה היה בשכנות למנסרה בה עבדו חברי של אחי. תכננתי לשכנע אותם להצטרף אלינו תמורת כסף. בהתחלה היה קשה לשכנע אותם, ההיכרות בינינו הייתה מועטה והם לא יכלו לקבל החלטה ולהפקיד בידיי את גורלם. כאן עזר מכתב של מכר שלהם שכבר היה ביער אצלנו – קמרמן שמו. נדרשו כמה וכמה נסיעות שלי הלוך וחזור עם שהיה לפעמים בלילה במחנה דרוהוביץ ובסופו של דבר

המשא ומתן בין ההנהגה שלנו וביניהם הסתיים בהצלחה. אני נזכר שהמחיר היה 6000 זלוטי – בערך 400 דולר אמריקאי מכל אחד. ליאון לא השתכנע ולא הצטרף אלינו.
כל הנסיעות האלה טמנו בתוכם סכנות אינסופיות.

לא הייתה לי הזכות לעזוב את המחנה בבוריסלב, לא לנסוע במשאית לדרוהוביץ, ולקראת הערב לחזור ברגל כגוי לאחר יום שהיה במנסרה, לבית החרושת לרעפים ומשם לנסוע בחזרה לבוריסלב. פעם אחת יצא לי לנסוע למחנה בדרוהוביץ ביחד עם עובדי המנסרה בכוונה ללון שם ולמחרת לסיים את המשא ומתן ולקחת את שני המצטרפים החדשים לבוריסלב.
היו לי כל מיני הרפתקאות בזמן הנסיעות האלה.

פעם בהיותי במחנה בדרוהוביץ נאסרתי ע"י המשטרה היהודית של המחנה ונזרקתי למאסר. ע"פ חוק הם היו חייבים למסור אותי למחרת לגרמנים לחיסול. במחנה זה, למזלי היה בן דודי יעקב האופטמן, הוא התנפל על השוטרים והם שחררו אותי. כנראה שליעקב היה תפקיד חשוב כבעל מקצוע בעבודתו בבתי זיקוק ומפקד המשטרה היהודי לא היה בטוח בחייו מיום ליום.
למחרת הצטרפו 2 הפליטים ואנוכי לקבוצת היהודים אשר נשלחו להוביץ לעבודה ומשם התכוננו בחשיכה ללכת ברגל לבוריסלב – מרחק של כ- 4 ק"מ.

מנהל העבודה היהודי של הקבוצה בחוביץ היה גבר מאד מרשים והוא הסכים לצרף את שלושתנו לקבוצתו כמובן תמורת כסף. בנקודת האיסוף ראיתי אותו מוקף בשתי נשים, אחת אשתו החוקית המנסה בכל כוחותיה למשוך את תשומת לבו ע"י דאגה למלבושו לאוכל וכו'.
כאב לי לראות עד כמה המאמצים של אשתו היו לשווא, הוא כולו היה מרוכז בשיחה עם בחורה – ילדה יפיפיה כבת 14 אשר עמדה בצד ימין שלו. הילדה ידעה שהניצחון שלה מובטח.

זאת הייתה מלחמה מתמדת בתנאים האלה ואין לאף אחד זכות להיות שופט כשעל הכף, מונחים החיים כולם. לעיתים רחוקות נמצאו אנשים אשר עברו את המבחן להיות בני אנוש.

כשהגענו להוביץ מצאתי את עצמי בחדרון אחד עם הילדה היפיפייה. היא ציוותה עלי להישאר עד הערב – זה המקום הבטוח ביותר משום מה את שני החברים האחרים החביאו במקום אחר. במקום בו הייתי אמור להעביר את היום היה נתמד ומחומם וכנראה כאן הילדה בילתה את היום לנוחות המנהל עד לחזרה בערב למחנה. המנהל מצא בשבילה איזשהו תפקיד מדומה.

לאחר שכולם כבר הלכו למקומות העבודה שלהם הילדה רצתה ל"התחיל" איתי. איני רוצה לרדת לפירוט יתר של התנהגותה כלפי, אבל הכוונות שלה היו חדמשמעיות, היא הציעה את עצמה ללא כחל וסרק עם חיוך מפתה והכול לפי מתכון של סרט זול. אני הבנתי עד כמה התנהגותה לא הייתה זולה. זה היה ניסיון להציל את חייה. הסבר אחר לא היה לי.

יכול להיות שנער אחר לא היה יורד כל כך עמוק לסיבות שלה וקודם היה נהנה ואפילו מנטיח לה דברים לא בשליטתו. כעת זה נראה לי מגוחך כל הפילוסופיה שלי.

בכל אופן אני סירבתי, להפתעתה, כנראה התכונה האישית שלי שלא להישאר חייב לאף אחד מצאה פה את ביטויה.

לאחר ה - 13 באפריל 1944 כשארבעה חברה שלנו נלכדו במחנה בבוריסלב ונלקחו לפלשוב ביחד עם כל המחנה, בומק, שייקו וגם קמרמן שינו את תפקידם ב "מרקם החברתי" שלנו ונהפכו לכות עבודה במקום "ספונסרים". יש לציין שהם עשו את זה מרצונם הטוב וכמובן זה עזר לנו מאוד בהעברת המזון למחבוא בסמילנה.

באותו הקשר ובנשימה אחת של זכרונות מהתקופה ההיא – "שבויים סובייטים" באחת הנסיעות מבוריסלב לדרוהוביץ עברתי חוויה מצמררת.

קבוצתנו הובלה במשאית בעמידה, בקור של 20 c. חורף שלט בעולם עם כל היופי והיאוש המתסכל. בזמן הנסיעה לדרוהוביץ שמנו לב לקבוצת אנשים אותם הובילו ברגל בכיוון ההפוך. וכשהתקרבו אלינו יכולנו להבחין בפרטים המזעזעים אצל האנשים האלו. זה היה טור של דמויות שהובלו בשלשות ואת סופו לא ניתן היה לראות.

השתמשתי במילה "אנשים" אבל הביטוי הזה לא התאים כלל לתמונה אותה ראו עינינו. הם היו שלדים של אנשים, רק עצמות, עור ועיניים. יצורים אלו לבשו בגד אחד בלבד לגופם העירום, הם הלכו יחפים בשלג ונעו רק הודות למכות שקיבלו ממלוויהם. אלה היו בבגדים של היילים סובייטים לשעבר. לבושים היטב ואפשר היה להבחין שהם מעדות קווקזיות ואסיה המרכזית, אלה היו שונאים את הרוסים הכובשים ומיד עם כניעתם לשבי הגרמני לקחו אותם הגרמנים

כמשגיחים ליתר השבויים . הם התבלטו באכזריותם ביחס לרוסים . גם אנו היהודים סבלנו מהם קשות , הם היו הכוח המשטרתי בקידוחי הנפט בהם עבדנו .

הטור של השבויים , חצאי אדם נמשך למעלה מ 3 קילומטר ולנו , מחמשאיות , היה מסביב זמן להתבונן בהם . הם התחננו אלינו לפיסת לחם או סיגריה , "ברטישקה" (אחי ברוסית) זרוק לנו משחו . את הידיים ואת העיניים האלה לא אשכח לעולם . אחד החברה שלנו זרק סיגריה דלוקה וטוב זה לא עשה לאף אחד . השבויים זרקו את עצמם על השלל והמכות של המשגיחים הפריזו ביניהם , גם האיש שזרק את הסיגריה קיבל מכות מהפוליציאי האוקראיני שעמד בפניה הקדמית של ארגו המשאית והיה יכול לשלם בחייו .

משום מה עד היום הזה , הרוסים לא מפרסמים את העובדות האלה . סטלין דאג ששבויים אלו , אפילו אם הצליחו להישאר בחיים ושחררו בתום המלחמה נשלחו לסיביר בסעיף אישום של בגידה במולדת . הרוסים אף פעם לא דרשו שיכירו בהם כקורבנות של מחנות ריכוז גרמניים ומספר הקורבנות שלחם לא היו פחות מאלה של היהודים . הם לא לחמו כמו היהודים להכרה הבינלאומית להיותם קורבנות של הנאצים .

אינני מתיימר ולא רוצה לקבל מונופול על היותנו הקורבנות היחידים . להיפך , היה הרבה יותר מתאים לנו לו היינו מופיעים כחלק מכל האנושות כקורבנות . את הנעשה כעת בתמיכה של ממשלת ישראל זה ממש לא מתקבל על הדעת . זה מנציח את העובדה שרק את היהודים אפשר להרוג וכל הגלים של האנטישמיות החוזרים כעת בעולם כולו היה אפשר להקטין בהרבה לו לא היינו עושים את התעמולה המכוונת ולהבליט את המסכנות שלנו בפני כל העולם .

אני מתנגד בתוקף מלהוביל את כל המי ומי המבקרים בארץ ל"יד ושם" ולהראות כמה אנו מסכנים . אני מתחלחל בראותי כל מיני אורחים מכובדים עם כיפות לראשיהם , ששמים זרי פרחים על המצבות שם . הרי לרוב המבקרים שלנו לא איכפת ואולי אף הם נהנים מזה !

בעיני זה נראה כבקשת חמלה מכל אחד ואחד וזה לא מתאים לי . הגיע הזמן שנפסיק להיות "השמשון המסכן" . הכאב הוא שלנו ורק שלנו ואיני רוצה לבקש מאף אחד השתתפות בצערי .

בוודאי לא מיושצנקו הנציג של העם האוקראיני אשר על ידיו כל כך הרבה דם יהודי . אם יושצנקו היה בא אך ורק כבן של אחד אשר נספה במחנות הגרמנים הייתי מחבק אותו בחום אבל הוא הגיע כנציג של העם האוקראיני וככה לא הייתי נותן לו דריכת רגל בקודש הקודשים שלנו ושל לבנו .